

Küreselleşme ve Kamu Yönetimi (*)

Ali FARAZMAND

Çeviren: Sevilay KAYGALAK (**)

ÖZET: *Bu makale küreselleşme ve onun kamu yönetimine yansımalarını tartışmaktadır. Makalede, politik ekonomi yaklaşımı kullanılarak, dünyadaki her şeyi saran ve toplum, yönetim ve kamu yönetimi üzerinde derin etkilerde bulunan bir olgu olan küreselleşmenin farklı anlamları ve yönleri, neden ve sonuçları, küreselleşmeyi destekleyen kurucu öğeler üzerinden bir analiz yapılmıştır. Aşırı birikimin ekonomik etmenleri, şirket yeniden yapılanmaları, birleşik bir güç yapısına geçiş, küresel para ve finansallaşma, küresel devlet ve yönetim, ülke-içi gerileme, insanların yükselen beklentileri, teknolojik ilerlemeler ve Birleşmiş Milletler benzeri küresel, ulus-üstü örgütlenmeler küreselleşmenin nedenleri olarak tartışılmıştır. Yazıda, küreselleşmenin sonuçları ise devletin ve kamu yönetiminin sürekliliği gibi olumlu etkilerin yanında, demokrasi ve yerel topluluğa tehdit oluşturmak, artan yolsuzluklar ve seçkinlerin güçlenmesi gibi olumsuz etkiler dahilinde tartışılmıştır. Daha sonra hegemonik küresel düzen ile hakim dünya düzenine alternatif olabilecek olası bir karşı hegemonik model sorununu birleştiren bir tartışma yapılmaktadır. Sonuç olarak makale, hem Amerikan hem de karşılaştırmalı/uluslar arası perspektiflerden, kamu yönetimi kuram ve pratiği için -olumlu ve olumsuz -bir dizi çıkarımda bulunmaktadır.*

(*) Bu makale, *Public Administration Review* dergisinin Kasım/Aralık 1999 (vol. 59, no:6) tarihli sayısında yayımlanmıştır.

(**) A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

Giriş

Yeni bin yıl yaklaşırken yeni bir uygarlık görünmeye başlıyor. Bu uygarlığın nitel değişimleri bir çok çalışmanın konusudur. Örneğin, Huntington (1996) “uygarlıkların çatışması”ndan söz eder, Fukuyama (1992) “tarihin ve insanın sonu”nu tahmin eder ve Korbin (1996) “ortaçağa bir dönüşten” bahseder. Bu değişimin can alıcı noktası; dünya çapında bir bütünleşmenin en az iki değişik entelektüel tepkiyi ortaya çıkararak yaşandığı küreselleşme sürecidir. Bir yanda, özellikle ulusal karakteri öne çıkarmayan yapılarından dolayı uluslararası şirketlerin ve küresel kapitalizmin, devletin konu dışı kalmasına, hatta eskimiş olmasına neden olduğunu iddia edenler bulunmaktadır (Ball, 1967; Naisbitt, 1994; Ohame, 1995). Hatta bazıları, bunun, işin (Rifkin, 1975) ve kamu yönetiminin sonu olarak düşünürler (Stever, 1988). Diğerleri ise toprak bütünlüğüne dayalı ulus devletin yerini almıyorsa da, küresel kapitalizmin, devlet üstü yönetim aygıtlarını ortaya çıkardığına inanmaktadırlar (Picciotto, 1989; Cox, 1993; Korten, 1995). Bazıları da, bu gelişmenin kentsel mesleklerin yitirilmesine neden olarak (Wilson, 1996), yerel topluluk ruhu ve kentsel güç yapısını erozyona uğrattığını iddia etmektedirler (Mele, 1996; Knox, 1997; Korten, 1995). Bu kuramcılar aynı zamanda devlet üstü yönetim aygıtlarının oluşmasının az gelişmiş ülkelerin bağımlılıklarını derinleştirdiği, mali krizlerini şiddetlendirdiği ve bu devletlerde ciddi bir yönetilebilirlik sorunu yaratmakta olduğu uyarısında bulunmaktadır (Kregel, 1998).

Diğer yandan bazı kamu yöneticileri ve kamu politikası uzmanlar, küresel şirketlerin ulus devletlerin ötesinde bir dünya düzeni kuracağını tahmin etmektedirler (Reich, 1991), bu bir “küresel köy” (Gracia-Zamor ve Khaton, 1994), “küresel düzeyde yönetilen” bir “dünya hükümeti”dir (Wilson, 1994).

Hatta bazı araştırmacılar, evrensel, küresel bir kamu yönetimi kuramı geliştirmeye çalışmaktadırlar (Caiden, 1994). Diğerleri ise devletin bitişi fikrini sert biçimde reddetmiş ve ulus devletin kamu yönetimi üzerinde bütün etkileriyle birlikte ağırlığını sürdüreceğini iddia etmişlerdir (Caiden, 1994; Heady, 1996; Scholte, 1997).

Hirst ve Thompson (1996), Zysman (1996) ve Boyer ve Drache (1996), küreselleşmenin abartıldığını, yönetimin önemli işlevlerinde devletin halen güçlü olduğunu iddia etmektedirler. Uluslararası ilişkiler geleneğindeki bazı gerçekçiler ise “fiilen devlet egemenliğinin zayıflamaktan ziyade güçlendiğini” öne sürmektedir (Krasnar, 1993; 318). Benzer şekilde Michael Mann (1993) ve Theda Skocpol (1985) gibi, 1980’li yıllarda devleti yeniden disiplinlerine sokan sosyologlar ve siyaset bilimciler, devletin tarihten silinmesi konusunda şüphelerinin sürdüğünü belirtmişlerdir.

Bununla birlikte sonraki gruptaki düşünürler, küreselleşmenin devleti dünya çapında değiştirdiğini fark etmektedirler. Küreselleşmiş ekonomik yapı, bir çok üst yapısal değişikliklerle –bu değişiklikler ulus ötesi güç yapılarını da içerir- kamu yönetimi üzerinde önemli yansımalara yol açmaktadır (Mander ve Goldsmith, 1996; Farazmand, 1994). Bir çok sosyal bilimci, devlet iktidarının ve otoritesinin niteliğinde ve niceliğinde “geriye doğru kaymalar” tanımlamaktadır (Strange, 1996; Graycar, 1983; Lipsky, 1984). Ayrıca bunlar, hükümetlerin, büyüyen uluslararası siyasal-ekonomik yayılıma cevap verme, onu yönlendirme ve denetleme girişimlerinin (Cerny, 1989) devleti, “refah devletinden rekabet devletine”, bir çeşit “şirketleşmiş devlet”e (Farazmand, 1997a,b) dönüştürdüğünü belirtmektedirler.

Bu makale, küresellik ve küreselleşme terimlerini, daha geniş bir süreklilik çerçevesi içerisinde tarihsel değişimlerin ürettiği bir olgu olarak ele almaktadır. Bu olgular geç kapitalizmin tarihsel ve diyalektik gelişmelerinin beklenen sonucudur ve küresel düzeyde hızlı artış birikiminin dinamik doğasının ürünleridir. Kapitalist politik ekonominin dinamik doğası, en son gelişme aşamasında mali sermayenin lehinde bir yön değişikliğine uğramıştır. Bu daha önceki sermayenin üretken doğasının karşıtı olan bir gelişmedir. Bu gelişme aynı zamanda ulusaldan küresel kapitalizme yön değişimi anlamına da gelmektedir. Değişim ve süreklilik sosyo-ekonomik sistemlerin diyalektik niteliklerindedir. İkinci Dünya Savaşından sonra başlayıp, 1970’lere kadar süren son birkaç on yılın nicel ve nitel değişimleri kapitalist ekonomilerin doğasını ve onların güvenilir yapılarını ve yönetim ve yönetişim örgütlenmelerini değiştirmiştir.

Bence küreselleşme, sermayenin artı değer birikimi, devlet, ülke içi sınırlar ve zorlamalar, bilişim teknolojisi, uluslararası kurumlar ve ideolojiyi içe-

ren bir çok etmenin sonucudur. Başka bir deyişle, küreselleşme kapitalist devlet ve kamu yönetimi açısından önemli etkilerde bulunmaktadır. Devletin çekirdeği ve kamu yönetimi, sürekliliğin daha geniş anlamında ısrar ederken, küreselleşmenin sonucu olarak yaşanan önemli değişiklikler devletin ve kamu yönetimin doğasını ve karakterini geleneksel refah devletinden şirketleşmiş (*corporate*) refah devletine dönüştürmüştür. Kapitalizm devlete ihtiyaç duyar ve devlet de sermayeden bağımsız değildir. Her ikisinin de seçkinleri küreselleşme sürecinde birlikte hareket ederler. Çünkü, bu süreç söz konusu iki gruba hizmet etmektedir.

Yazıda yapılan tartışma ilerleyen sayfalarda dört başlıkta sunulmuştur. Birinci bölüm küreselleşme ve yeni dünya düzeni terimleri üzerine analitik yaklaşımlar sunmakta; ikinci bölüm ise küreselleşmenin nedenlerini incelemektedir. Üçüncü bölüm küresel kapitalizmin devlet ve kamu yönetimi üzerindeki etkilerini, genelde devletin özelde kamu yönetiminin değişen karakteri ve rolü üzerinde yoğunlaşarak tartışmaktadır. Dördüncü ve son bölümde, sürecin kamu yönetimleri üzerindeki etkilerinin bir kısmı kamu yöneticilerine tavsiyelerle birlikte ele alınmıştır.

Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni Üzerine Yaklaşımlar

Dünya düzeni kavramı yeni olmamasına karşın, İkinci Dünya Savaşı sonrasında moda bir kavram haline gelmiştir. Sovyet reformcu lider Mikhail Gorbaçov'un ortaya çıkmasıyla birlikte, küresel yeniden yapılandırma, açıklık, küresel düşüncenin yeni bir yolu, herkes için barış, süper-güç işbirliği ve soğuk savaşın sona ermesi gibi söylemler, yeni bir dünya düzeni kavramını gündeme gelmiştir (Sedghi, 1992). Eylül 1990'daki Helsinki Zirvesini takiben ABD başkanı George Bush bu kavramı sıkça kullanmaya başlamıştır. Bugünlerde Yeni Dünya Düzeni ve küreselleşme kavramları ciddi çalışmaların konusu haline gelmiştir. Fakat gerçekte bu kavramlar ne anlama gelirler?

Yeni Dünya Düzeni ve Küreselleşmenin Anlamı

Yeni dünya düzeni "içinde devletlerin ve insanların ideolojilerini bir yana bırakarak, diğerinin sınırını gözeterek ve kolektif güvenlik çıkarlarını oluşturarak birbirleriyle barış içinde yaşayacağı" (Farazmand, 1994; 65) "bir kolek-

tif dünya güvenliği sistemi”ni (Sedghi, 1992: 62) anlatır. Körfez savaşı yeni dünya düzeninin hizmeti içinde yapılmıştır ve başkan Bush savaşın “doğrunun arkasında durmak ve yanlış mahkum etmek” için yapıldığını ilan etmiştir (Trudau, 1992; 21). Ne var ki, SSCB’nin çöküşüyle birlikte yeni dünya düzeni kavramı daha farklı bir anlam kazanmış ve sonuç olarak da muğlaklaşmıştır.

Küreselleşme bir çok insana farklı anlamlar ifade etmektedir. İktisatçılar küreselleşmeyi bütünüyle bütünselleşmiş bir dünya piyasası yolunda bir adım olarak kabul ediyorlar. Bazı siyaset bilimcilerine göre o, geleneksel olarak tanımlanmış toprak bütünlüğüne dayalı egemenliği olan devlet kavramından bir uzaklaşma ve dünya düzeninde hükümet dışı iktidar oyuncularının ortaya çıkışı olarak değerlendirilebilir (Folk, 1997). İşletme okulu akademisyenleri ve danışmanları ise küreselleşmeye bir “sınırsız dünya” anlamı atfeder (Ohmae, 1990) ve diğerlerine göre ise o devletlerce değil yalnızca özel sektör firmaları tarafından yönlendirilen bir olgu olarak değerlendirilmelidir (Strange, 1996; Julius, 1997). Sınırları tayin edilmiş toprak parçalarındaki devlet otoritesi konusu ve yönetim, ekonomi, kimlik ve yerel topluluk gibi bütünleşmiş konular etrafında yürütülen bütün küreselleşme tartışmaları sınırlar sorunu ile ilgilenmektedir (Scholte, 1997; 430). Kamu yönetimi ile ilgili olarak küreselleşmenin beş ve belki de altı anlamı burada kısaca gözden geçirilmiş ve incelenmiştir.

Uluslararasılaşma olarak küreselleşme. Bu çıkarım küreselleşmeyi dar anlamda örgütler arasındaki sınır ötesi ilişkilerde yani, ulusal yetki sınırlarının ötesine uzanan kimlikler ve topluluklardaki ilişkilerde artış olarak ele almaktadır. Bu yeni bir şey değildir: Uluslararası ticaret ve ekonomi ve siyaset ilişkilerinin diğer görünümleri yüzyıllardan beridir uluslar arası biçimde gelişmeye başlamıştır. Uluslararası ilişkiler alanı böylesi bir gelişmenin sonucudur. Kamu yönetiminin uluslararasılaşması da her ne kadar İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD ve Sovyetler Birliği’nin kendi uydu ülkelerini uluslararasılaştırırken asıl gelişme momentini yakalamış olsa da yeni bir şey değildir. Birleşmiş Milletlerin yükselişi ve ona bağlı kuruluşlar uluslararasılaşmayı hızlandırmıştır. Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi Grubunun (CAG) doğuşu ve gelişimi bu gelişmenin bir sonucudur (Waldo, 1980; Riggs, 1998).

Sınır açıklığı olarak küreselleşme. Bu devletin düzenleyici engellerini ve korumacı araçlarını terk edip, hızlı finansal işlemleri, iletişimi, ticareti ve kültürel ilişkileri güçlendirerek, sınırların geniş ölçekte açılması anlamına gelmektedir (Brown, 1992). Böylesi bir sınırsız dünya birleşmiş, küresel bir ekonomi, küresel hükümet, türdeş küresel kültür ve bunların etkisinin ürünü olarak küresel kamu yönetimi sistemi ile karakterize edilmektedir (Scholte, 1997). İnternet ve diğer bilişim teknolojisi araçları, küreselleşme olgusuna ve sınır açıklığı konusuna tartışmanın ötesinde katkıda bulunmuşlardır. Kamu yönetiminin küreselleşmesi “küresel düşünmek, yerel davranmak” anlamına gelmektedir. “Yeni dünya” (Cleveland, 1993), “küresel köy” (Garcia-Zamor ve Khator, 1994) ve “küresel işletmecilik” (Wilson, 1994) kavramları bu küreselleşme anlayışını ve kamu yönetimi açısından etkilerini karakterize ediyor görünmektedir.

Küreselleşmenin bu anlamı ayrıca liberalizasyonla (serbestleştirme) eş anlamlı biçimde kullanıldığından eksik ve sınırlıdır. Anti-kameralistler bunu kapitalist gelişme lehinde ve klasik liberaller, 19. yüzyıl devletçiliğine karşı öne çıkarırlar. Liberal uluslararasıcular sınırların açıklığını 20. yüzyılın başlarındaki güçler dengesi doktrinine karşı ve ulusöteciler ise bunu uluslar arası ilişkilerdeki ulusalcı ve devlet egemenliği savunucularının gerçekçi bakış açlarına karşı ön plana çıkartmışlardır (Scholte, 1997) -buradaki uluslararası sözcüğünün Sovyetler Birliği tarafından sosyalistlere yüklenen misyonla bir ilişkisi bulunmamaktadır-.

Kavram aynı zamanda ağdalıdır. Çünkü sınırların yeni bir dünya için serbestleştirilmesi, on yıllardır özellikle ABD tarafından önderlik edilen Batının Latin Amerika, Asya, Afrika ve Orta Doğudaki uydu devletleri arasında gündemde olan bir konuydu. Üçüncü Dünya Ülkeleri, düzenleyici politikalar, yönetsel politikalar ve emek politikaları açısından kazançlı işler yapan çokuluslu şirketlere karşı daima tavizkardı (Heeger, 1974; Bill ve Springborg, 1990; LaFebber, 1984; Mandel, 1983; Halliday, 1989; Dos Santos, 1996; Frank, 1996; Farazmand, 1989, 1991; ve Henderson, 1994). Yine CAG ve diğer uluslar arası kamu yönetimi danışmanlık grupları azgelişmiş ülkelerde etkindirler ve karşılaştırmalı yönetim ve gelişme yönetimi üzerine yaptıkları yayınlarla sınır açıklığı kavramı doğrultusunda büyük bir literatür üretmişlerdir.

Bir süreç olarak küreselleşme. Politik ekonomi bir bakış açısını kullanarak küreselleşmeyi bir olgu değil bir süreç olarak ele almak gerektiğini söyleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda küreselleşme, modern kapitalizmde yüzyıllardır devam eden sermaye birikiminin doğal uzantısı olan bir süreç olarak görülmektedir. Yalnızca son zamanlarda modern teknolojinin olanakları sayesinde daha hızlı gelişmiştir. Bundan dolayı da bu bakış açısı yeni değildir. Bu küreselleşme sürecinin başlangıcı erken (rekabetçi) kapitalizmden geç (tekelci) kapitalizme geçildiği 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk dönemlerine kadar götürülebilir. Kapitalizm bu görüşün belirttiği şekilde “özü itibariyle içte ve dışta genişleyen bir sistemdir. Bir kez kökleştiğinde hem büyür hem de yayılır” (Sweezy, 1997: 1). 1974-1975 daralması ile başlayarak küresel düzeyde sermaye birikim hızı açısından üç eğilim söz konusu olmuştur. Bunlar, düşen gelişme oranı, “dünya ölçeğinde tekelci (ya da oligopolcü) çokuluslu şirketlerin çoğalması” ve “sermaye birikim süreçlerinin finansallaşması”dır (Sweezy, 1997: 1-2). Bu bakış bize devletin ve kamu yönetiminin özellikle yeni küresel düzen altında değişen rolü ile ilgili az şey söyler.

İdeoloji olarak küreselleşme. Batılı kapitalist demokrasinin ideolojik temel taşları, Amerika ve Batı Avrupa liberal demokrasilerinin küreselleşmesinin ardındaki itici güç olarak hareket etmiştir. Bilginin medya, basın, bilgisayar ve uydu iletişim sistemleri tarafından tüm dünyaya propagandayı da içerecek şekilde yayılması, diğer ülkelerin taklit edeceği ideal bir politik sistem imajı sunmaktadır. Özgürlük, bireycilik, serbest girişim ve çoğulcu demokrasi gibi anahtar kelimeler küreselleşmenin bu ideolojik gücünü karakterize eder (Lindblon, 1977, 1990). Önemli ve etkin olabilecek küreselleşmenin bu normatif gücü devlet ve kamu yönetiminin politik ekonomisine ilişkin fazlaca bir şey söylememektedir.

Bir olgu olarak küreselleşme. Geç kapitalizmde bir neden-sonuç olgusu olarak, bu perspektif küreselleşmeyi, dünya kapitalizminin 1970’lerin durgunluk döneminden beri sermaye birikimini hızlandırmak için giriştiği bitmek bilmez küresel piyasalara ulaşma çabası ile açıklamaktadır. Küreselleşme devlet ve diğer kurumlar açısından önemli sonuçlar üretmektedir. Burada, “küresel” olgular dünya çapında büyük ölçüde dağılmış mekanlara aynı anda yayılmaktadır. Alansal uzaklık ve sınırların bu tür durumlarda taşıdıkları önem sınırlı kalmaya başlarken yerküre de bir tek yer haline gelmektedir

(Scholte, 1997: 431). Küreselleşmeye ilişkin bu bakış açısı ulusların politik ekonomisindeki küresel değişimleri anlamak açısından kullanışlıdır. Bu bakış ayrıca dünyayı küresel bir köy olarak algılamakta ve önemli açıklayıcılık gücü önermektedir. Ancak küreselleşmeye neden olma konusunda modern devletin ve kamu yönetiminin rolüne fazla ağırlık tanımamaktadır. Bu bakış aynı zamanda böyle bir küresel “yer”de devletin, kurumsal seçkinlerin ve kamu yönetiminin gelecekteki rolüne ilişkin de çok az şey söylemektedir. Değişimin aşağıdan gelen diyalektik karşı güçleri hakkında ise hiçbir şey söylememektedir.

Geçilmekte olan bir olgu ve süreç olarak küreselleşme. Geçmişteki anlamlarını paylaşan ve onlar üzerinde inşa edilen bu perspektif küreselleşmeyi, küresel kapitalizmin birikim süreci –sermaye birikimini küresel düzeyde arttırmak üzere yeni sınırlara ve fırsatlara doğru sürekli bir genişleme süreci olarak değerlendirmektedir. Olumlu ve olumsuz etkilerini neredeyse her yerde göstermiş olan bir olgu. Bu etkiler Batılı ülkeler ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde bile hissedilmiştir. Son on yıldır çokuluslu ve uluslar arası küreselleşmesinin harap ettiği Üçüncü Dünya ülkelerinin tersine, gelişmiş sanayi ülkelerindeki insanlar, kurumlar ve topluluklar küreselleşmenin etkilerini yeni yeni hissetmektedir.

Bu niteliksel değişmeye yeni küreselleşme süreci neden olmaktadır ve bu süreç egemen Batıdaki ulus-devletler açısından da “yeni sonuçlar” a yol açmaktadır. Dolayısıyla bu küreselleşme süreci alışılmışın dışındadır ve yukarıda anlatılan bakışları tamamlayıcıdır. Başka bir deyişle, küreselleşme kavramına yenilikçi bir boyut eklemektedir. Bu bakış, devleti küreselleşme sürecinde ve onun sonuçlarıyla ilgilenmek konusunda etkin bir kurumsal oyuncu olarak görmektedir. Bilgi teknolojisi gibi diğer etmenler de aynı şekilde etkilidir. Şimdi, yeni küresel toplulukta yönetsel devletin ve kamu yönetiminin değişen rolü hem bir neden hem de bir sonuç olarak ortaya konacaktır.

Küreselleşmenin Nedenleri

Aşırı indirgemecilikten kaçınarak burada, küreselleşme olgusu ve süreci, her ne kadar en başta gelen faktör bu olsa da, ileri kapitalizm kavramı çerçevesinde ele alınmamaktadır. Küreselleşme sürecine katkıda bulunan çok sayıda faktörden söz edebiliriz: aşırı biriken şirket sermayesi, egemen devletle-

rin ve onların bürokrasilerinin rolü, yerel sınırlamalar, insan hakları beklentilerinin artması, uluslararası kurumlar ve teknolojik yenilikler.

Aşırı birikimin ekonomik faktörleri. Kapitalizmin küreselleşmesine katkıda bulunan en önemli faktör, son on yılda sınırları aşan ve ulusal sınırların ötesine geçen aşırı birikimin itici gücüdür. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ivme kazanan bu güç, 1970'lerden sonra yüksek bir noktaya çıkmış ve 1990'larda zirveye ulaşmıştır. Her fiyat düzeyinde istikrarlı bir genişlemeye gereksinme duyan artık değer (kâr) birikimi kapitalizmin yaşam kaynağıdır ve dinamik bir kapitalizmin devamlılığını sağlayan da budur. Küreselleşme son birkaç on yıldır küresel pazarlara ulaşan ve az gelişmiş ülkelerdeki ucuz işgücünden yararlanan uluslar arası şirketlerin en önemli özelliğidir. Yeni olan, mekânsız ve zamansız küresel yerde, şirketlerin hareketliliğinin devlet tarafından kolaylaştırılmasını da içeren bir dizi mekanizmayla, artık değer birikiminin hızının ve oranının artmasıdır. Aşağıda Scholte'dan (1997) yararlanarak çıkardığımız listeyle bu mekanizmalar kısaca açıklanmaktadır.

Küresel Pazar. Ucuz işgücü ve sınırsız üretim alanları arayışı, çokuluslu ve uluslararası şirketleri "küresele gitmeye" (*go global*) zorlamıştır. Güney'in "Kar Kuşağı"ndan "Güneş Kuşağı"na doğru hala sürmekte olan hareket artık değer birikimine yardımcı olmuştur. Fakat çoğu Amerikalı olan şirketler küreselleşmeyi daha hızlı ve daha kârlı bir strateji olarak gördüler. Küresel tüketimcilik dünyanın her yerinde "aynı malı aynı anda alabilen" paralı tüketicilerle gelişti. Ve bu gelişme, bireysel şirketlerin ötesinde, birleşik araştırma ve gelişme faaliyetlerinde bulunan yeni ölçek ekonomilerinin ortaya çıkmasına neden oldu (Modelska, 1979). Bu faaliyetler, yüksek kâr oranlarının elde edilmesini ve hem küreselleşen şirketler, hem de onları destekleyen vatanları açısından önemli bir iyileşme sağladı. 1989 yılı itibarıyla şirket reklamlarının maliyeti 240 milyon dolar, bunun yanında paketleme (ambalaj), dizayn ve promosyona harcanan para ise 380 milyon doları bulmuştu (During, 1992: 171-72). 1992'de İngiltere ve Birleşik Devletler'deki 40 büyük reklam şirketinin neredeyse tamamı küresel ticaret konusunda uzman bölümlere sahip oldular (Sklaier, 1995; Scholte, 1997: 433). 1990'lara gelindiğinde küreselleşmenin artık "bir lüks değil bir gereklilik olduğu" ortak bir kanaat olarak Wall Street Journal'da ifade edildi (Eylül, 26, R1).

Küresel Üretim, azalan maliyetlerle ulusal düzeyde üretimin yerini almaya başladı. Mali sermayenin küreselleşmesi bu süreci hızlandırdı ve üretici firmaların ihtiyaç duydukları, dünyanın herhangi bir yerindeki, hammadde ve parçaları çekip alabileceği bir “küresel kaynak” yarattı. Mali sermayenin küreselleşmesiyle birlikte, “bir ürünün herhangi bir yerdeki kaynakları kullanarak, herhangi bir yerdeki firma tarafından, herhangi bir yerde satılmak üzere herhangi bir yerde üretilbilmesi” mümkün hale geldi (Friedman, 1994; Naisbitt, 1994: 19; Scholte, 1997: 435). Sonuç, farklı ülkelerin farklı üretim etkinliklerine ev sahipliği yaptığı, ucuz işgücü ve hammadde sunduğu ve küresel üretimle bağlantılı tüm toplumsal ve dışsal maliyetleri massettiği bir “küresel fabrika”dır.

Küresel ticarileşme. Tüm dünyadaki toplumsal ve aynı zamanda ekonomik yaşamı dönüştüren yeni malların küresel olarak ticarileşmesidir. Geleneksel görünür ticaret ve endüstriler, folk şarkıları, kültürel ve etnik özellikler gibi yeni ya da farklı ve küresel tüketiciye cazip gelen (Mele, 1996) “görünmez” olana kaydı (Scholte, 1997: 436).

Birleşik yapının yeniden örgütlenmesi. Uluslar arası şirketlerin artması ve genişlemesi küresel düzeyde bir güç yoğunlaşmasına ve küresel bir egemen sınıfın doğmasına yol açan yatay ve dikey bir örgütsel yeniden yapılanmayı beraberinde getirmiştir (Korten, 1995; Brown, 1992; Brecher ve Costello, 1994). Küresel şirketlerin sayısı 1960’da 3,500 iken 1995’te 40,000’e yükselmiştir ki bu rakam dünya ticaretinin yüzde 40’ını temsil etmektedir (UNCTAD, 1996:ix). Küresel şirketler arasındaki stratejik ittifaklar yükselmiş ve birbirini izleyen birleşmelerle 1995 yılında toplam değeri 229.4 milyon doları bulan ve 6000’e varan geniş ölçekli şirket birleşmeleri gerçekleşmiştir (*Financial Times*, Ocak, 20,22). Şirket birleşmelerindeki çılgınlık (“*mergermania*”) ve mega-birleşme eğilimleri merkezi olarak yoğunlaşmış ve örgütlenmiş bir güç yapısı üretmiştir. Bu yapı içindeki en büyük 300 şirket, yabancı doğrudan yatırımların yüzde 70’ini ve tüm dünya üzerindeki bütün şirketlerin mallarının üçte birine yakınına denetim altında tutmaktadır (Dunning, 1993: 15; Harvey, 1995: 189).

Bu küresel birleşik yapı aynı zamanda dünyanın her yerindeki kamu politikaları ve yönetsel kararları etkileme eğiliminde bir “küresel işletme kadrosu” ve bununla birlikte yeni bir “örgütsel seçkinler” tabakası üretmiştir. Bu

küresel seçkinler küresel bir “örgüt kültürü” (Pascale, 1984) yaratmıştır. Bunlar, devlete karşı bir duruşu temsil etmekle beraber aslında onu devirmek gibi bir eyleme de sıcak bakmamaktadırlar (Parenti, 1995; Korten, 1995).

Küresel Para ve Finansallaşma. Küresel para herhangi bir yere, ulusa ya da topluluğa bağlılık göstermez. Paranın ve onun dolaşımının esas olarak toprağa bağlı olduğu ve yerel toplulukların ilerlemesini sağladığı geçmişten farklı olarak günümüzde, küresel para ülkesel mali yapıya olan bağlılığını azaltmış ve bu, banka bilgisayarlarının siber ortamları ile hızlanmıştır. 1995 yılında Dünya Bankası’nın 9 trilyon doların üstündeki varlığı ülkede yaşamayan yatırımcılara aitti (Scholte, 1997: 439-440). Küresel finansallaşma, “bilgi çağında gücün doğası”nı değiştiren “siberpolitikalar” ın (Rothkopf, 1998: 325) yardımıyla hızlandırıldı (Sweezy, 1997).

Küresel Devlet ve Yönetim. Ne tuhaftır ki, kapitalizm, güçlü bir devlete ve istikrarlı bir çevreye sahip olmaya ihtiyaç duyar. Düzen ve toplumsal denetim ister (Weber, 1947 ve Offe, 1985). Küresel olarak egemen devletler özellikle Amerika ve onun Avrupalı ortakları küreselleşmenin bu yüzyıldaki ilerlemesinde etkin rol oynamıştır. Bu devletler kamu harcamalarının büyük bir kısmını az gelişmiş ülkeler gibi yerel pazarlardaki birleşik sermaye birikimini korumak ve yükseltmek üzere askeri ve güvenlikle ilgili alanlara ayırmışlardır. Birçok ülkeye askeri müdahalede bulunarak yasal/meşru devletleri yerinden etmiş ve tüm dünyada en baskıcı rejimleri desteklemişlerdir. Örneğin 1970’lerde Şili, 1950’lerde İran ve 1960’larda Endonezya’da yaptıkları gibi (Parenti, 1995; Greenberg, 1986; Lafeber, 1984; Halliday, 1979).

Özellikle İkinci Dünya Savaşından bu yana Batılı devletler, kendi ideolojilerini değer sistemlerini, yönetim modelini bir ideal model olarak gösterip, iletişim olanaklarını kullanarak bunları ihraç etmişlerdir. Savaşlara doğrudan müdahale ederek ya da işgaller yoluyla Asya, Latin Amerika, Afrika ve Ortadoğu’da Amerikan şirketlerinin çıkarları aranmış (Brown, 1992; Gill, ve Law, 1988; Korten, 1995; Bill ve Springborg, 1990) ve bu Amerika’nın küresel çıkarlarının korunması olarak meşrulaştırılmıştır (Ball, 1967; Hamilton, 1989; Murphy, 1988).

Piyasanın etkin işleyişi güçlü devletlere bağlıdır (Daly ve Cobb, 1989). Kapitalizm gelişmek için güçlü bir devlete ve kamu politikası süreçleriyle

onun çıktılarını etkisi altında tutacak güçlü bir iş dünyası seçkinlerine ihtiyaç duyar (Jones, 1983; Lindblom, 1990). Piyasa sisteminin başarısızlıkları, sistemin periyodik çöküşlerden korunması ve kapitalist gelişmenin güvenliğinin sağlanması açısından devletin ekonomiye müdahalesini gerekli kılmıştır (Burkhead ve Miner, 1971; Parenti, 1995; Korten, 1995; Singer ve Wildavsky, 1993). Böylece modern devlet, kamu harcamaları yoluyla, yeni dünya düzeni için kapitalizm ve küreselleşmenin gelişimini hızlandırmada esaslı bir rol oynamıştır. Devletler aynı zamanda toplumsal ve ekonomik eylemleri dengelemek için, ki bu denge şirket seçkinleri tarafından kabul edilemezdir (Henry, 1995), refah devletini finanse etmek üzere bütçelerinden büyük paylar harcadılar (Gilbert, 1983).

1970'ler, durgunluk içinde enflasyon, enerji krizi, bütçe açıkları, siyasal krizler, anlaşılmayan şirket ve idari seçkinler performanslarında güven boşluğu krizi (Lipset, 1987; Rosenbloom, 1995; Henry, 1995) ve genel örgütsel düşüş ve idari kısıtlamaların (Levine, 1978, 1980; Peters, 1991) damgasını vurduğu ülke içi ekonomik gerileme tarafından lanetlenmişti. Bu sorunlar vergi konusundaki yurttaş isyanları ve kamu ve özel sektörlerdeki işveren sendikalarının yükselen beklentileri ile kol kola gitmiştir. Sıraladığımız bu sorunlar, İran ve Nikaragua'da ABD ve diğer Batılı güçlere karşı yapılan devrimler ve uluslararası başkaldırıları tarafından şiddetlendirilmiştir. Bunun net sonucu devletin kendi meşruiyet kriziyle yüz yüze gelmesi olmuştur. Devlet hızlı sermaye birikimine katkıda bulunma ve kendi "mali krizi"ni (O'Connor, 1973; Arrow, 1963; Heidenheimer vd., 1983: 330) derinleştiren yüksek maliyetli sosyal refah işlevini yerine getirmede yetersiz kalmıştır. Bu gelişmeler karşısında daha fazla şirket küreselleşmeye yönelmiştir.

Yükselen insani beklentiler. Özellikle işçi sendikalarının çalışılan işteki "mülkiyet hakları", işletme yönetimine daha fazla katılım, işgücü içerisinde kadın rolünün ortaya çıkması ve benzeri konularda dile getirdiği talepler başta olmak üzere halkın genelinde beklentiler çoğalmıştır. Birleşik güç yapısı ise kamu ve özel sektör çalışanlarının bu beklentilerini kâr yapma amaçlarına uygun bulmamışlardır. Bunun yanında Eşit İstihdam Olanakları Sözleşmesi'nden çıkan çok sayıdaki dava da, daha fazla sayıda şirketi ucuz işgücü ve yasal sınırlamaların çok az olduğu ya da hiç olmadığı dışarıdaki küresel fabrikalarda faaliyetini sürdürme yönünde cesaretlendirdi. Bütün bunlar küreselleşmeye katkıda bulundu.

Yenilikler. Bilgi teknolojisindeki, iletişim ve ulaşım sistemlerindeki yenilikler (buluşlar) ve İnternet küreselleşme olgusuna önemli katkıda bulunmuştur (Welch and Wong, 1998; Savith, 1998). Microsoft'un Bill Gates'inin de söz verdiği gibi (1995) siber mekândaki "alıcılar cenneti" "dünyada satılan tüm malların İnternet aracılığıyla sanki evinizdeymiş" (158) gibi görünmesini sağlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Ajanları. Birleşmiş Milletlerin kendisi de küreselleşmenin başlıca unsurlarından biridir. 1970'lerden bu yana onun anahtar örgütleri olan Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO), en başta Amerika, Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya'nın egemen olduğu bu süreçte güçlü araçlar haline gelmiştir. Son yirmi yıldır, bu ulusötesi (supranational) yapılar, uluslararası yardım arayan yoksul ve az gelişmiş ülkelere dayattıkları yapısal uyarılama programlarıyla küreselleşmede etkin rol oynamışlardır (Chan, 1996).

Yapısal uyarılama programlarının en önemli özelliği, düzenleyici, mali ve yönetsel planlara empoze edilen reformlardır. Bu reformlar, çok ağır biçimde özelleştirmeleri, yerel özel sektörün yükselişini, ticaret hadlerinin ve diğer koruyucu tedbirlerin ortadan kaldırılmasını, şirket işlerinden alınacak vergilerin azaltılmasını, sınırsız ucuz işgücü lehine emek yasalarını, ihracat yönelimli üretime vurguyu, ihracat yönelimli üretim ve ekonomik büyümeye karşı gelişme vurgusunu ve devletin ekonomideki rolünün azaltılmasını içermektedir (Hancock, 1989; Korten, 1995; Gill ve Law, 1991; Brown, 1992).

Küreselleşmenin Sonuçları

Küreselleşme insanlar, hükümetler ve hükümet dışı örgütler arasındaki bağlantı ve eşgüdümü kolaylaştırmaktadır. Küresel erişebilirlik insanlığın ilerlemesine dönük dev ölçekli bir adımdır.

Yeni bir uygarlığın kurucusu olmaya başlayan küreselleşme hala birçok paradoks ile karakterize olmaktadır. Küreselleşmeden her devlet eşit ölçüde etkilenmemekte, ona aynı biçimde tepki vermemektedir. Bu süreç Kuzey Amerika, Uzak Asya, Batı Avrupa ve Avustralya'da Asya ve Avrupa'nın geri kalanına, Afrika ve Latin Amerika'ya göre çok daha hızlı ilerlemektedir. Bununla birlikte, sermayenin, siyasetin, yönetimin ve kültürün küreselleşme-

si gerçekte her ulusu etkilemektedir; onun dokunmadığı hiçbir ülke yoktur. Bizim amaçlarımıza göre, bundan sonraki tartışmamız küreselleşmenin yalnızca devlet ve kamu yönetimi açısından sonuçları üzerinde odaklaşacaktır. Bu sonuçlar, hem gelişmiş hem de azgelişmiş uluslar ve onların kamu yönetimleri bağlamında tartışılmaktadır.

Devletin devamlılığı ve bekası: Küreselleşme ve devletin ya da onun bürokrasisinin sonunu getiriyor; ne de bu süreç devletin gelecekte çöküşü gibi bir sonuca yol açacaktır. Toprak bütünlüğüne dayalı devlet sosyo-politik bir varlık olarak varlığını bin yıllardır olduğu gibi sürdürmeye devam edecektir. Piyasa ve siyaset, kapitalizm ve devlet, özel sektör ve kamu sektörü yöneticiliği arasındaki ilişkiler daha da yakın bir ilişki haline gelmektedir. Bu ilişki varlığını sürdürmektedir; çünkü kamu yönetimi ve uygarlık (kapitalist uygarlık da dahil olmak üzere) birlikte varolmuş ve birbirini, ekonomik ve siyasi değişimlerle varlığını korumuş bir bürokrasiyle (Heady, 1996; Farazmand, 1998a, 1996b) desteklemiş olgulardır (Waldo, 1980/1992).

Ne var ki, küreselleşme modern devletin niteliğinde büyük değişimlere yol açmaktadır (Heady, 1998; Caiden, 1994; Esman, 1999; Scholte, 1997). En azından beş önemli değişiklik ayırt edilebilmektedir. İlki, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi ulus-ötesi yönetim örgütlerinin takviyesidir. Bunların kararlı ve yönetsel kuralları, ulus devletler üzerinde, onların yönetim sistemlerini etkileyen bağlayıcı kararlar haline getirilmiştir. İkincisi, modern devletler içindeki sınır içi ve sınır ötesi konuları ele alırken ve küresel çevre ve çevresel sürdürülebilirlik gibi alarm veren genel çıkarlara ilişkin konularda işbirliği arayışına girerken, birbirlerine karşılıklı bağımlılıklarının derecesi artmıştır. Burada, “küresel köy”, “küresel çevre” ve “küresel vatandaşlık” kavramları bu dönemde ortaya çıkan ve bütün devletler ve onların kamu yönetimi uygulamaları üzerinde baskı yaratan ilgililerdir (Khator, 1994; Brown, 1992).

Üçüncü değişim, bütün devletlerin bilgi çağı avantajlarını kazanarak yönetim ve yönetimin hemen hemen tüm işlevlerini hem ülke içi hem de uluslararası düzeylerde daha da geliştirmelerini sağlamaktadır. Ne var ki, azgelişmiş ülkeler bu konuda da geriden gelmeye devam etmektedir. Daha dikkate değer bir şey ise, dünya politikasına yön veren ABD gibi devletlerin askeri ve

teknolojik kapasitelerini arttırarak dünyayı küresel biçimde egemenlikleri altına almaları, yani küresel bir hegemonyanın oluşmasıdır. Dördüncü değişim, hükümetlerin özel sektörün ortakları ve destekçileri olarak toplumda büyüyen rolleridir. Küreselleşme güçleri altında, “hükümetin rolü özel girişime (şirket) uygun koşullar sağlamaya dönük biçimde yön değiştirmektedir” (UNCTAD, 1996, IC 1a 22).

Beşinci ve kamu yöneticileri bakımından belki de en önemli değişim, yönetsel devletin bir “refah devleti”nden bir “şirketleşmiş devlet”e (Parenti, 1995; Korten, 1995) ya da “gölge devlet”e (Wolch, 1990), “ilgisiz devlet”, “sözleşmeci devlet” (Bowls ve Wagman, 1997; Rathgerb ve Lipsky, 1993) ya da “girişimci devlet”e (Eisinger, 1988) dönüşmesidir. Kamu yönetimi ve işletmeciliği doğasında bu gelişmeye karşılık gelen değişimler ise “işletmecilik/manageralism”, “siyasi işletme”, “yeni kamu işletmesi” ve “takdis eden devlet” (Milward, 1994) ya da “şirketleşmiş yönetimci devlet”tir (Farazmand, 1997a, b).

Benzer biçimde, kamu yönetimi kendisinin bilincinde bir girişim (*enterprise*) ve profesyonel bir alan olarak varlığını sürdürecektir. Kamu yönetiminde araştırma ve gelişme, belli bir dereceye kadar küreselleşme tarafından olumsuz biçimde etkilenmektedir. Fakat araştırma alanının sürekliliği bozulmamıştır. Bütün devletlere, kapitalizmi küreselleştirmek konusunda ihtiyaç duyulmaktadır ve her devletin sahip olduğu kamu yönetimi işlevleri ortadan kaldırılamaz ve kaldırılmayacaktır. Bu arada kamu yönetiminin değişen karakteri bir araştırma alanı olarak devletin rolü üzerine süregiden tartışmalarda ve onun kimliğine ilişkin araştırmalarda dile getirilmektedir (Peters, 1997; Rockman, 1997). Aynı şekilde, karşılaştırmalı ve kalkınmacı kamu yönetimi alanları, bilgi geliştirirken ve kuramsal genellemeler yaparken devletin ve kamu yönetiminin doğası ve ölçeği üzerine yönelen tartışmalarla doldurulmaktadır (Heady, 1998; Riggs, 1998). Benzer değişiklikler devlet ve kamu yönetiminin pratik boyutlarında da gözlemlenmektedir.

Küreselleşen devletin yönelimi ve rolü ise, küresel birleşik kapitalizmin bir sonucu olarak değişmektedir. Yeni şirketleşmiş refah devletinin rolü, çeşitli özellikler bakımından şirket/piyasa çıkarlarıyla toplumsal ve siyasal çıkarlar arasında Soğuk Savaş sırasında on yıllarca bir denge kurmaya çalışan

sosyal refahçı devletten farklılıklar göstermektedir. Bu özellikler istikrarlılaştırılmış bildiğimiz refah devletini daraltmayı kapsamaktadır. Bu arada, devletin güvenlik ve askeri boyutları genişleyerek, refah devleti “savaş devleti”ne dönüşmekte ve baskıcı bürokrasi -polis, hapishaneler, yargı sistemleri ve sosyal çatışmalar, psikolojik ilişki ağları ve danışmanlık gibi onların yardımcı işlevleri- genişlemektedir. Dolayısıyla, devlet ve bürokrasi gerçekte canlı ve iyi durumdadır (Korten, 1995; Low, 1995; Parenti, 1995; Farazmand, 1997a, b,c). Fakat, “hakkaniyet ve doğruluk ancak sermayenin küreselleşmesi ve şirket hırslarının günahları olabilecektir” (Farazward, 1997a, b).

Küreselleşmenin Olumsuz Sonuçları: Küreselleşmenin olumsuz sonuçları çok sayıdadır; bunlar; devletlerin egemenliklerinin azalması ya da onu yitirmelerinin demokrasi üzerindeki sınırlamalar ve zorlamalar yaratması, ulusal ya da yerel toplumun yitirilmesi, küresel güç yapısının yoğunlaşması, şirket ve hükümet örgütlerindeki seçkinlerin yüksek derecede merkezileşmesi ve az gelişmiş uluslar arasında küreselleşen güçlere karşı bağımlılığın artmasıdır.

Devlet egemenliğine tehdit. Egemen devlet olmak, toprak bütünlüğüne sahip olmaya ve toprak, hava ve deniz üzerinde en yüksek otorite olmaya bağlıdır (Helleiner, 1994; Scholte, 1997). Fakat, küreselleşen kapitalizm içinde devletin asıl rolü aynı zamanda ulusal egemenliğini bir kenara bırakmayı getirdiği için devletin kimliğini tehdit etmektedir (Vernon, 1971). Egemenliğe yönelik saldırılar, ulus devletlerin, kapsayıcı makro-ekonomik politikalara ilişkin tek taraflı karar verebilme yeteneğini kaybetmesi anlamına gelmektedir. Birçok devlet, kendi ulusal politika üretme yeteneğinden küreselleşme çabası içinde işbirliği yaptığı bölgesel ya da uluslar arası örgütlerin lehine feragat etmektedir. Bazı hükümetler bölgesel işbirliği çerçevesinde kendi anayasalarını bile gözden geçirmektedirler (örneğin Avrupa Birliği içinde İtalya, Portekiz ve İspanya ile Latin Amerika ülkelerinin Transamerikan topluluk oluşturma yönündeki benzer çabaları). 1970’lerden beri IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü az gelişmiş üye ülkelerin parasal ve mali politikaları üzerinde daha otoriter araçlarla baskı uygulamaktadır. Daha önce değindiğimiz yapısal uyum programları, bu ülkelerin küreselleşen şirketlere ve onların dünyada baskın konumdaki devletlerine bağımlılıklarını derinleştiren zorlamalar niteliğindedir. 1994’te Dünya Bankası, Üçüncü Dünyaya gelecek on yıl için 200 milyar dolar sağlamaya çalışmıştır (Milman and Lundstedt,

1994, 1667). Böylesi, uluslararası alacaklar, Batı güçlerine ve küreselleşen güç seçkinlerine siyasal ve ekonomik bağımlılıkları derinleştirerek, söz konusu güç ve seçkinlerin kamu politikası tercihlerini yoksul ve az gelişmiş ülkelere dikte edebilmesi sonucunu doğurmaktadır. Borç verilen para genellikle borç alan ülkelerin milyonlarca insanının zararına olsa da ülkenin güç sahibi elitlerini zenginleştirmektedir. Ayrıca, dış yardım ve uluslararası borçlanma yoluyla alınan paraların büyük çoğunluğu borç veren ülkeye geri dönmektedir (Hudson, 1971). Korken'in (1995) belirttiği gibi, "Bankaların yetkilendirdiği müşavirler sıklıkla bir ülkenin ticaret politikasını, maliye politikalarını, kamu hizmetlerini, enerji politikasını, yeniden yerleşme gereklerini, iş yasalarını, sağlık düzenlemelerini, çevre politikalarını, bütçe politikalarını yeniden yazmaktadırlar" (165). Hancock (1989) da, banka liderlerini "yoksulluğun lordları" olarak adlandırmaktadır. Yoksulluğun lordları, küresel politika doğrultularını "örgütsel seçkinler" (Farazmand, 1997a, b) aracılığıyla yönlendirmektedir. Örgütsel seçkinler ise "iç çember" in (küresel şirket seçkinlerin) politika tercihlerini yönetmektedir (Useem, 1984; Domhaff, 1970).

Demokrasi ve topluluğu tehdit eden yönleri: Küreselleşen sermayenin yükselişi ve genişlemesi küre etrafındaki demokratik düşüncelere ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi küresel örgütlerin, az sayıdaki uluslararası seçkinlerin yaptığı gibi yoksul ve az gelişmiş ülkelere tanımlayıp, dikte ettikleri mali, parasal ve diğer yapısal uyarlama politikalarının yerel demokrasiye bir şekilde zarar verdiği çok açık bir gerçektir. Bu ülkelerdeki insanlar, kendi politika tercihlerini belirlemelelerini sağlayacak insan ve yurttaş haklarını kullanamamakta, ulusal ve insani çıkarlarından baskın güçlerin çıkarları için fedakârlıkta bulunmaktadır (Hancock, 1989). Küreselleşme, yoksulluğun, toplumsal ayrışma ve çevresel yıkımın derinleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Şirketlerin küreselleşmesi, az gelişmiş ülkelerde ülke içi üretim ekonomilerinin ihracat (döviz geliri) yönelimli bir biçim alarak küresel çıkarlara hizmet etmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu ulusların çoğunda insanlar, küresel şirketler ve ABD'in de dahil olduğu Batı demokrasileri tarafından desteklenen baskıcı rejimlerle ve onların siyasal-yönetimsel seçkinleriyle mücadele etmektedirler (Cottam, 1979; La Feber, 1984; Mander ve Goldsmith, 1996).

Öte yandan, küresel şirketler bir gecede fabrikalarına kilit vurup, yerel topluluklarla görüşmeden işlerini deniz aşırı yerlere taşıdıkları ya da yerli işletmedeki yabancı yatırımlar yerel topluluğun bir girdisi olmaksızın gerçekleştiği durumlarda yerli Batı demokrasisine karşı da bir tehdit yaratılmış olmaktadır (Wilson, 1997). Bu nedenle, yerel halk kendi topluluklarının kontrolünü yitirmektedir (Mele, 1997; Karten, 1995:22). Yerel toplulukların yerinden edilmesi, az gelişmiş ülkelerde milyonlarca çiftçinin on yıllardır tadına baktığı acı bir ilaçtır. Kendi topluluğuna ve ulusal ekonomiye katkıda bulunan kendi kendisine yeten çiftçiler, küreselleşen tarım işleri ve tarım endüstrisi sahipleri tarafından işbirlikçi hükümetler ve yönetici seçkinlerin tam desteğiyle zorla yerlerinden çıkarılmış ve dağıtılmıştır. Sözü edilen çiftçilerin eski işleri denli saygın olmayan ücretli işler aramak için kentlere göç etmesi yalnızca varolan kentsel sorunları şiddetlendirmektedir (Chan, 1996; Helmut, 1975; Hoogland, 1970; McCoy, 1971; La Faber, 1984; Farazmand, 1989, 1991b). Ne var ki, böylesi yerinden edilme sorunları Huntington (1968) gibi modernleşme kuramcıları tarafından meşrulaştırılmaktadır. Küreselleşmenin benzer yükleri, dikkatleri “küresel yağmacılık” (Brecher, 1993; Mander ve Goldsmith, 1996) ve “markaların ardındaki olumsuz koşullara sahip işletmeler” deki “modern kölelik”e (Udesky, 1994:666-68) yöneltmektedir. “Sweat shops”denilen bu kötü koşullardaki işletmeler, ücret ve sosyal koşulları en umutsuz düzeye kadar düşürülmekte olan bir insan yaratmaktadır (Brescher, 1993:685-88).

Küreselleşen yönetici seçkinler küre etrafındaki insanlar, yerel topluluklar ve hükümetleri etkileyen kararları kolonize etmekte, insanları küresel piyasaların tüketicileri konumuna indirgemektedir. Bazı akılcı-seçim kuramcılarının (Buchanan ve Tolluck, 1962; Mueller, 1989) tersine, piyasa ve demokrasi eşanlımlı değildir. Gerçekte aralarında ciddi bir çelişki bulunmaktadır (Lindblom, 1977; Macpherson, 1987). “İhraç edilmiş demokrasi” yeni dünya düzeni ve küreselleşme ortamında çok ???? gören bir slogan haline gelmektedir (Lowenthal, 1991; Huntington, 1991). Fakat kayıtlar, ABD de dahil, Batının büyük demokrasilerinin az gelişmiş ülkelerde milyonlarca insanı kanlı devrimlere zorlayan yerküredeki “bazı en baskıcı ve sömürücü diktatörlükleri” (Kitschell, 1992) desteklediğini göstermektedir (Magdoff, 1969; Schultz ve Slater, 1990; Farazmand, 1989).

Demokrasiyi piyasa ile eşitlemek yanıltıcı ve tehlikelidir. Yanıltıcıdır, çünkü ikisinin değerleri birbiriyle çatışmaktadır. Heilbroner (1990)'in işaret ettiği gibi, kapitalizmin demokrasinin şartı olduğunu iddia etmek ya da siyasal eşitlik vaadi ile demokrasinin çeşitli açılardan kapitalizmde inşa edilen eşitsizliklerle çatışmadığını öne sürmek aptalcadır” (105). Piyasalar doğası gereği zengin insanların lehine işler ve bu insanlar sağlıklı bir toplumun gereksinimlerini karşılamak zorunda değildir. Ekonomik ve sosyal gücün az sayıdaki küresel şirketin ve hükümet seçkinlerinin elinde toplanmasıyla, kamusal politika seçenekleri “zayıflatılmış” tır (Lindblom, 1990). Bu koşullarda böylesi bir seçme özgürlüğünü kullanmak ve bireysel haklardan yararlanmak her geçen gün zorlaşmaktadır (Dugger, 1989).

Korten'in de belirttiği gibi, “siyasal ve ekonomik güç” yalnızca birkaç devasa şirketin elinde yoğunlaştığında sağlıklı, eşitlikçi ve demokratik bir toplumdaki bahsetmek olanaksız hale gelmektedir.

Demokrasiyi pazar ile eşit görmek/saymak iki nedenle tehlikelidir. İlk olarak, eşitlik dünyanın her yerinde farklı biçimlerde algılanmaktadır. Küresel şirketlerle dost olan diktatörler demokratik olarak düşünülür ve yüceltilirken, küresel şirketlerle dost olmayan –ve işbirliğine yanaşmayan meşru sosyalist ülke diktatörleri anti-demokratik olarak değerlendirilmektedir (Qibbs, 1991; Hamilton, 1989). İkinci olarak, Batı demokrasileri tarafından desteklenen baskıcı rejimler altında yaşayan az gelişmiş ulus insanları arasında demokratik haklara ilişkin bir yanlış bilincin yükselmesine neden olmaktadır.

Yolsuzluk ve elitlerin güçlenmesi: Küreselleşme, özelleştirmeyi yapısal uyarılama politikalarının bir parçası olarak teşvik etmekte, komprador burjuvazinin işbirlikçisi durumundaki yerli seçkinlerin uluslararası şirketlerin ajanları olarak giderek büyümesini ve güçlenmesini sağlamakta ve az gelişmiş ve hatta gelişmiş ülkelerde bozulmalara/yolsuzluklara neden olmaktadır. Söz konusu bozulma ulusal krize yol açacak boyutlara varmıştır. Örneğin, özelleşmiş ekonomiye iyi bir model olarak gösterilen Şili’de asker-bürokrat-işadamı elitleri yüksek bir yaşam standardına sahipken nüfusun üçte biri yaşamını yoksulluk içinde sürdürmektedir (Rehren, 1999; Gould, 1991). Benzer sorunlar ABD için de geçerlidir. (bkz. Henry, 1995; Thayer, 1984). Dünyanın hemen her yerinde elitler arasında küreselleşme ile özelleştirme ikilisinin neden olduğu bozulma üzerinde giderek artan bir ilgiyle çalışmalar yapılmaktadır (Jreisat, 1997; Eisner, 1995; Farazmand, 1996a).

Seçkinlerin bu şekilde güç kazanması, dünya güç yapısında esneklik gerektiren şirket imparatorluğu türünden yeni bir küresel örgüt yapısının gelişmesini beraberinde getirmektedir. Bu yeni yapı kolonyalizme benzer biçimde merkezileşme olmaksızın dört elementli bir yoğunlaşmayı gündeme getirmektedir: (1) Örgütsel rekabet çekirdeğinin küçültülmesi, (2) bilgi işlem ve otomasyon, (3) birleşme, iktisap ve stratejik ittifaklar, (4) merkezde çalışanların takım çalışması ve çekirdek işgücü arasında takım çalışması ile manevî (dayanışma) birlik (Harrison, 1993). Bu dönüşüm seçkinler ve seçkin olmayanlar arasında kesin bir çizgi çekmektedir (Dugger, 1989). Egemen teorinin sermayenin küreselleşmesi boyunca yayıldığı yeni dünya düzeninde küreselleşme seçkinlerin tahakkümünü artırmaktadır (Korten, 1995). Şimdi küreselleşme ve yeni dünya düzeninin kamu yönetimi açısından etkileri neler olmaktadır sorusuna gelebiliriz.

Küreselleşmenin Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Aşağıdaki paragraflar kamu yönetiminin karşı karşıya bulunduğu sorunları gün yüzüne çıkarmakta ve bazı öneriler sunmaktadır.

1. Küreselleşen özel kesim lehine, kamu ve özel kesim alanlarının görünüşünde ciddi/büyük dönüşümler olmaktadır. Devlet ve kamusal kesimin kaynakların dağılımı, refahın adil paylaşımı, ekonominin istikrarı ve ekonomik gelişme gibi alanlardaki öncü ekonomik rolü küreselleşen şirket seçkinleri tarafından geçersiz kılınmaktadır. Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve yükselen küreselleşme ile birlikte devletin mali krizi geleneksel yönetsel devleti başta refah devleti uygulamalarına ihtiyaç duymadığını düşünen şirket seçkinleri olmak üzere birçok kesimden eleştiri ve saldırılara maruz bırakmıştır. Böylece, yönetsel refah devletinin güç kaybetmesi kamu yönetimi ve yurttaşlar açısından olumsuz sonuçları beraberinde getirmiştir. "Kamusal alan" ve yurttaşlık alanı küreselleşme ve devletin yeniden yapılanması sonucunda daralmaktadır (Rockman, 1997; Habermas, 1974; Off, 1985). Kamu yöneticileri, yurttaşların kamusal olaylarla ilgisini sağlayarak, toplumsal kaynakları şirket seçkinlerinin kontrolünden uzak tutarak ve bunların yönetiminde etkin bir rol oynayarak kamusal hizmet alanının bu şekilde daraltılmasına karşı direnmelidir. Bunların gelecekteki meşruiyeti bu çabayı gösterip göstermemelerine bağlı olacaktır.

2. “Sivil yönetimden sivil olmayan yönetime” biçiminde formüle edilebilecek şekilde devlet ve kamu yönetiminin niteliğinde ve faaliyetlerinde oldukça büyük bir değişim yaşanmaktadır (Farazmand, 1997a,b). Birkaç on yıldır geleneksel yönetsel devlet, şirket seçkinlerinin çıkarları ile geniş kamusal çıkarları dengelemek ve böylece sermaye birikimi ve sistemin meşruiyeti için gerekli toplumsal ve siyasal istikrarı sağlamak biçiminde faaliyet göstermektedir. Sistemin devamı ve rejimin gelişiminde anahtar bir rol üstlenmektedir. Şimdilerde bu dengeleyici yönetsel devletin yerini, şirketleşmiş bir zora dayalı devlet almakta ve zora dayalı bir bürokrasiyle karakterize edilen bu devlet, milyonlarca yurttaşı toplumsal düzene karşı potansiyel tehdit olarak görmektedir. Bu yurttaş tehditleri, küreselleşme ve piyasalaşmanın (marketization) neden olduğu ekonomik ve toplumsal baskılar altındaki pazar kargaşası tarafından yaratılmaktadır (Schneider, 1993; Farazman, 1997a,b,c). Toplumun suçlulaşması saygın, çalışkan ve fakat olumsuz sosyo-ekonomik koşulların kısılcısındaki çok sayıda yurttaşı da kurban etmektedir (Davery, 1995; Lowi, 1996). Sonuç olarak, kamu yönetimi sermaye birikimini kolaylaştıracak biçimde sivil yönetimden “kamu”nun sivil olmayan yönetimine dönüşmektedir. Bu, toplumsal bilince sahip bütün kamu yöneticileri tarafından karşısında durulması gereken çok büyük bir değişimdir.
3. Küreselleşen devlet, kamu yönetimini az şeyle çok iş yapmaya zorlamaktadır. Gerçekten de, kamu yöneticileri devletin yetersizliğine ilişkin şirket iddialarına geçerlilik kazandıracak psikolojik bir baskı altında çalışmaktadır. Kamu yönetimi, yüksek performansının yanı sıra şirket ve pazar mekanizmasının başarısızlıklarının da kaydını tutabilir ve tutmalıdır.
4. Kamu yönetiminin profesyonelleşmesi küreselleşme saldırısına bir tepkidir. Profesyonelleşme küresel düzeyde kamusal hizmet alanına hem kurumsal hem de moral ve ahlaksal ölçütler getirmektedir. Bu süreç küresel seçkinlerin safsata ve sahtekârlıklarını teşhir ederken, onların örgütsel ve teknik yeteneklerinden yararlanmayı da içermelidir. Küreselleşmenin aşırılıkları ve pazarın başarısızlıkları daha faz-

la hükümet müdahalesine davetiye çıkaracaktır. Profesyonel bir kamu yönetimi geleceğe dönük olarak hazırlıklı olmalıdır.

5. Küreselleşme yüksek derecede özelleştirme yanlısıdır ki bu özelleştirmeler rüşvet ve yolsuzluklara çok sayıda fırsat yaratmaktadır (Gould, 1991). Rüşvet toplumsal kaynakları yasadışı, gayri-ahlaki ve verimsiz etkinliklere aktarmaktadır. Aynı zamanda sağlıklı bir toplumsal temelin ortadan kalkmasına, yurttaşların sistemin meşruluğuna ve liderliğe güvenini yok etmektedir. Özelleştirme, piyasa temelli, bireyin topluma maliyetinin ne olacağını düşünmeksizin kendi çıkarlarını ençoklaştırma arayışındaki bir bencillikle hareket ettiğini varsayan akılcı-seçim kuramına dayanmaktadır. Bu davranışsal ve normatif felsefe bireyin çıkarlarını toplumun çıkarlarının üzerinde görmektedir (Bellah et all, 1991; Triandis, 1995). Küresel şirketlerin, ulusal kültürü küresel bir kültüre bağlayan bir küresel tüketimcilik kültürünü inşa ederken yapmaya çalıştıkları da budur (Schein, 1985). Bu küresel şirket kültürü, kısmen de olsa insan kaynakları işletmeciliği uygulamaları yoluyla yönetilmektedir ki bu uygulamaların bir çoğu ulusal ve yerel topluluk kültürleri ile kesin karşıtlıklar içermektedir (Laurent, 1986). Kamu yönetimi, yurttaşları tüketiciler olarak gören/değerlendiren piyasa temelli kavramlara ve onları birer pazar malına indirgeyen yaklaşıma karşı çıkmalıdır.
6. Küreselleşme elitizmi yüceltmeye eğilimlidir ve her biri 'tabi/bağımlı şirket' (*subsidiary*) (Schenider, 1993) ya da uluslararası şirketlerin ajanları olarak faaliyet yürüten iş adamı, siyasi, askeri ve yönetici işletme yöneticisi gibi seçkinleri zenginleştirmektedir. Bu küresel askerlerin kişisel ve mesleki çıkarları genellikle ulusal ve topluluk çıkarlarının üstündedir ve bunlar şirketleşmiş paragözler (*corporate mercenaries*) durumundadırlar ve "kültürel emperyalizmi" (Said, 1993) tırmandırırlar. Az gelişmiş ülkelerde yaşayan insanlar milyonların kaybetmesi pahasına bir gecede güç ve refaha ulaşan bu yerli işbirlikçi seçkinlere alışmıştır. Çünkü küreselleşen hükümetler kamu-özel işbirliği programları aracılığıyla özel kesimin küreselleşmesine etkin olarak katılmaktadırlar. Az gelişmiş ülkelerdeki seçkinlerin çoğu, kendi halkının insan haklarını ihlal eden baskıcı rejimlere yönel-

mektedir. Amerikalı danışman ve rehberler de çoğu zaman az gelişmiş ülkelerdeki bu hem askeri, hem de sivil bürokratik seçkinlerin kendi toplumları üzerindeki egemenliğini güçlendirirler (Riggs, 1994: 36; Said, 1993; Parenti, 1995). Küreselleşme paradoksal bir biçimde bir yandan birleşik bir güç ve örgütsel yapılanmayı gerçekleştirirken bir yandan da yönetsel açıdan tüm dünyada bir ademi merkezileşmeye yol açmaktadır.

7. Küreselleşme insanların yaşamlarını etkileyen çok önemli kararların alınmasında yurttaşların katılımcı rollerini ve kamu yöneticilerini dışarıda bırakmak yoluyla yerel topluluk yaşamını (Korten, 1995) ve 'kamusal canlılığı' - Frederickson'ın 1977'de kullandığı terimi ödünç alırsak- tehdit etmektedir. Yerel yönetimlerin, gelirleri üzerinde tahmin yürütebilmesinin koşulları, küresel şirketlerin kapalı işlem yürütmesi nedeniyle neredeyse yok olmaktadır (Eisner, 1995; Mander ve Goldsmith, 1996). Kamu yöneticileri bu türden belirsizlikleri en aza indirmek üzere küresel şirketlerle uzun dönemli ilişkilerini sağlayacak bağlantılar yapmaya çalışmalıdır. Bunlar aynı zamanda bir topluluk hissi inşa etmek adına yurttaşların yönetime katılımını desteklemeli, topluluk çıkarları ile özel çıkarları dengelemelidir. Bunların ayrıca bu süreçte yurttaşlara karşı saygıyı da gözetmeleri gerekir.
8. Kamu yönetimi ve ilgili alanlarda, bunun karşılaştırmalı ve uluslar arası gibi alt-disiplinlerini de kapsayan muazzam bir bilgi genişlemesi olmuştur (Savitch, 1998). Ferrel Heady'nin (1998) bu iki alt-disiplinin geçen on yılda ayrı ayrı çok geliştiği konusundaki görüşüne katılıyorum. Şimdi kasabalarda küreselleşmenin yeni bir alt-disiplini gelişmektedir ve kamu yönetimi çalışmalarının karşılaştırmalı, uluslararası ve küresel perspektiften bütünleştirilmesi gerekmektedir. ASPA üyeleri küresel alana ilişkin genellemeler yapmaya yardımcı olacak malzemeyi üretecek böyle yeni bir uğraşın içine girmiştir. Bu gerekli çalışmaların açığa çıkaracağı bilgilerle aydınlanan uygulayıcılar geleceğin küresel köyünün büyük bir olasılıkla daha iyi yöneticileri olacaklardır.
9. Karşılaştırmalı bir perspektiften kamu yönetimini öğrenmek dünyaya bakış açımızı genişletir. Amerikalı öğrenciler özellikle zengin bir

kültürel ve yönetsel mirasa sahip az gelişmiş ülke deneyimlerinden yararlanarak kişisel ve mesleki dünya görüşlerini zenginleştirmektedirler. Küreselleşme, Amerika'nın dar görüşlü ve etnosantrik kamu yönetimi geleneğine karşı bir mücadele vermek ve siyaset ile yönetim arasındaki ikiliği kırmak için bir olanağı da içermektedir. Başka halklar, kültürler ve kamu yönetimleri hakkında bilgilenmek daha ileri bir bilgi patlamasına da katkıda bulunmaktadır. Dünya üzerinde Amerikalıların ulaşamadığı, bilmediği zengin yönetim gelenekleri de vardır. İskandinav ve Sovyet kamu yönetimleri (Caiden, 1994) yanı sıra demokratik yönetimin güçlendirdiği kooperatif sistemler buna örnek gösterilebilir. Benzer biçimde Amerikalıların ve diğer küresel yurttaşların geri bir gelişme aşamasında bulunan ve bozulmamış sistemlerin kamu yönetimlerinden öğrenebilecekleri çok şey vardır. Yönetim ve kamu yönetiminin karşılaştırmalı olarak çalışılması yeni değildir ve antik zamanlara dayanan uzun bir geleneğe sahiptir. (Heady, 1996; Farazmand, 1996b). Yönetim üzerine küresel çalışmalar, Amerikan Kamu Yönetimi Topluluğunun, Uluslararası ve Karşılaştırmalı Yönetim Bölümünün (SICA) gündemi olarak 21. yüzyılda yoğunlaşmıştır.

10. Küreselleşme kamu yönetimi topluluğunda insan bilincine yönelik bir karşı çıkıştır. Küresel topluluğun profesyonel yurttaşları, küresel topluluğun her köşesinde neler olup bittiğini gözlemlemek ve araştırmak olanak ve sorumluluğuna sahiptir. Bilinçlerini etkileyecek çok sayıda konu vardır: yoksulların durumu ve ihtiyaçları, kölelik ücreti, küresel fabrikalardaki kötü çalışma koşulları, çevresel yıkım, küresel ısınma, eşitsizlik ve adaletsizlik. Küresel konularda olumlu ve olumsuz bir bilincin yükselmesi hem önemli, hem de gereklidir. Çünkü bu sayede kamu yöneticileri yurttaşlarını etkileyecek kararlarında bir değişiklik yapabilmektedirler. Bunlar seçkinlerin samimiyetini sorgulayabilir, sömürüye karşı durabilir, anti-demokratik, haksız ve eşitsiz amaçlarla kullanılmaya karşı direnebilirler. 1980'lerde kamu yöneticileri Güney Afrika'daki ırkçılığa karşı yürütülen kampanyanın başarıya ulaşmasında önemli rol oynamışlardır. Bu tarz bir küreselliğin yükselişi, küreselleşmenin yıkıcı güçlerine ve farklı düzeylerdeki küresel seçkinlere karşı mücadeleyi olanaklı kılmaktadır. In-

ternet ve diğer iletişim araçları, yöneticilere kendi meslektaşları ile küresel düzeyde iletişim kurma anlamında yardımcı olmaktadır.

11. 'Küresel topluluğun çıkarları'nın koruyucuları olarak gelişmiş ve az-gelişmiş ülkelerdeki kamu yöneticileri eşgüdümsel bir biçimde ahlaklı davranmak üzere küresel bir sorumluluk taşımaktadırlar. Bunlar her düzeydeki ve andaki yolsuzluk ve rüşveti ortaya çıkarmalı ve onunla mücadele etmelidir. Siyasal atanmışlar ve siyasetçiler geçici olarak görevlendirilmişlerdir ve küresel şirket seçkinleriyle yakın kişisel ve parasal ilişkiler içersindedirler. Rüşvete ve yetkilerini kötüye kullanmaya yatkındırlar ve kamusal çıkar tanımları oldukça dar olup yalnızca seçmenlerini kapsamaktadır.
12. Küreselleşme devletin ve kamu yönetiminin sonu değildir. Kamu yönetiminin araştırma alanını, uygulamasını ve öğretisini yaymaya çalışan yeni bir küresel karşı hareket doğmaktadır. Kamu yönetimi, küreselleşme ve egemen dünya düzeninin hem parlattığı, hem de kararttığı bir gelecekle insan uygarlığının yeni bir basamağına adım atmıştır. Umuyoruz ki hepimizin sonu iyi açık olsun.

Ali Farazmand, Florida Atlantic Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi Bölümü'nde örgüt/yönetişim kuramı, davranış, kamu yönetiminin kavramsal kuruluşu ve personel yönetimi konularında ders vermektedir. Son dönem çalışmaları örgütsel seçkinler kuramı, yönetsel devlet, küreselleşme, yönetim ve yönetim, özelleştirme, yönetsel reform, bürokratik siyaset ve stratejik kamu personel yönetimi konularıyla ilgilenmektedir. 14'ten fazla kitap ve el kitabının yazarı ve editörüdür: Handbook of Comparative and Development Public Administration (1991/1993, 'nd ed. 1999); Handbook of Crisis and Emergency Management (1999); Modern Organisations (1994); Public Enterprise Management (1996); Sound Governance (1999/2000); Building Human Capital for the 21st Century (1999/2000); Starategic Public Personel Administration (2000); Privatization and Public Enterprise Reform (1999); The New American Administrative State: A New Institutional Analysis (2000); and Globalization and the New Corporate Administrative State.

Kaynakça

- Arrow, Kenneth (1963). *Social Choice and Individual Values*: New Haven: Yale University Press.
- Ball, George (1967). "Cosmopolitanism: The Importance of Being Stateless." *Columbia Journal of World Business* 2 (6).
- Bellah, Robert, Richard Madsen, William Sullivan, Ann Swidler, and Steven Tipton (1985). *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Bill, James, and Robert Springborg (1990). *Politics in the Middle East*, 3rd ed: New York: HarperCollins.
- Boyer, Robert, and Daniel Drache, eds. (1996). *States Against Markets: The Limits of Globalization*. London: Routledge.
- Brecher, Jeremy and Tim Costello (1994). *Global Village or Global Pillage: Economic Reconstruction From the Bottom Up*. Boston, MA: South End Press.
- Brown, Seyom (1992). *International Relations in a Changing Global System: Toward a Theory of World Polity*. Boulder, CO: Westview Press.
- Burkhead, Jesse, and Jerry Miner (1971). *Public Expenditures*. New York: Macmillan.
- Caiden, Gerald (1994). "Globalizing the Theory and Practice of Public Administration." In Jean-Claude Garcia-Zamor and Renu Khator, eds. *Public Administration in the Global Village*. Westport, CT: Praeger, 43-59.
- Cerny, Philip G. (1995). "Globalization and the Changing Logic of Collective Action." *International Organization* 49 (Autumn): 595-625.
- Chan, Johnathan (1996). "Challenging the New Imperial Authority: The World Bank and the Democratization of Development." *Harvard Human Rights Journal* 6.
- Chilcote, R And D. Johnson, eds. (1983). *Theories of Development*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Cleveland, Harlan (1993). *Birth of a New World: An Open Moment for International Leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Cottam, Richard (1979). "Goodbye to America's Shah." *Foreign Policy* (34): 3-14.
- Cox, R.W. (1993). "Structural Issues of Global Governance." In S. Gill, ed, *Gramsci, Historical Materialism, and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 259-89.

- Daly, Harman and John Cobb (1989). *For the Common Good: Redirecting the Economy Toward Commitment, the Environment, and the Sustainable Future*. Boston: Beacon Press.
- Davey, Joseph (1995). *The New Social Contract: America's Journey from Welfare State to Police State*. Westport, CT: Praeger.
- Domhoff, William (1970). *The Higher Circles*. New York: Random House.
- Dugger, William (1989). *Corporate Hegemony*. New York: Greenwood Press.
- Dunning, J.H.(1993). *The Globalization of Business: The Challenge of the 1990s*. London: Routledge.
- During, Alan (1992). *How Much is Enough: The Consumer Society and the Future of the Earth*. New York: W.W. Norton.
- Edstrom, A., and J. Galbraith (1977). "Transfer of Managers as Coordination of and Control Strategy in Multinational Organizations." *Administrative Science Quarterly* 22: 248-263.
- Eisinger, Peter (1988). *The Rise of the Entrepreneurial State: State and Local Development Policy in the United States*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Eisner, Mark (1995). *The State in the American Political Economy*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Esman, Milton (2000). "The State, Government Bureaucracies, and their Alternatives." In Ali Farazmand, ed., *Handbook of Comparative and Development Public Administration*, 2nd ed. New York: Marcel Dekker.
- Falk, Richard (1997). "States of Siege: Will Globalization Win Out?" *International Affairs* 73 (January).
- Farazmand, Ali (1989). *The State, Bureaucracy, and Revolution in Modern Iran: Agrarian Reform and Regime Politics*. New York: Praeger.
- _____. ed. (1991a). *Handbook of Comparative and Development Public Administration*. New York: Marcel Dekker.
- _____. (1991b). "Globalization of Agrarian Reforms: The Role of Multinational Corporations." Paper presented at the World Congress of the International Political Science Association, Buenos Aires, Argentina, July 21-26.
- _____. (1994). "The New World Order and Global Public Administration: A Critical Essay." In Jean-Claude Garcia-Zamor and Renu Khator, eds., *Public Administration in the Global Village*. Westport, CT: Praeger, 62-81.

- _____ (1996a). "Introduction: The Comparative State of Public Enterprise Management." In Ali Farazmand, ed. *Public Enterprise Management: International Case Studies*. Westport, CT: Greenwood Press, 1-27.
- _____ (1996b). "Development and Comparative Public Administration: Past, Present, and Future." *PublicAdministration Quarterly* 20(3): 343-364.
- _____ (1997a). "From Civil to Non-Civil Administration: The Biggest Challenge to the State and Public Administration." Paper Presented at the 1997 ASPA Conference, Philadelphia, July.
- _____ (1997b). "Institutionalization of the New Administrative State/Role." Paper Presented at the 1997 Annual Conference of the American Political Science Association, Washington, DC, August 28-31
- _____ (1997c). "Bureaucracy is Alive and Well: The Order that Supports Market Chaos." *PublicAdministration Times* 20(11): 5.
- _____ (1998a). "Contributions of the Ancient Civilizations to Modern Public Administration: A Symposium." *International Journal of PublicAdministration* 21 (1):1-6.
- _____ (1996). "Building a Community-Based Administrative State Under the New World Order." Paper Presented at the 1998 Annual Conference of the American Political Science Association, September 2-6.
- Frederickson, George (1997). *The Spirit of PublicAdministration*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Friedland, Roger, and A. F. Robertson, eds. *Beyond the Market-place*, New York: Walter de Gruyter, Inc.
- Fukuyama, Francis (1992). *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press.
- Garcia-Zamor, Jean-Claude, and Renu Khator (1994). *Public Administration in the Global Village*. Westport, CT: Praeger.
- Gates, Bill (1995). *The Road Ahead*. London: Viking.
- Gibbs, David (1991). "Private Interests and Foreign Intervention: Toward a Business Conflict Model." Paper presented at the 1991 Annual Conference of the American Political Science Association, Washington, DC, August.
- Gill, Stephen, and David Law (1991). *The Global Political Economy*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Gilbert, Neil (1983). *Capitalism and the Welfare State*. New Haven: Yale University Press.
- Gould, David (1991). "Administrative Corruption: Incidence Causes, and Remedial Strategies." In Ali Farazmand, ed. *Handbook of Comparative and Development Public Administration*. New York: Marcel Dekker, 467-484.

- Graycar, A. (1983). *Retreat From the Welfare State*. Sydney: Allen & Unwin.
- Greenberg, E.S. (1986). *The American Political System*, 4th ed. Boston, MA: Little, Brown.
- Habermas, Jurgen (1974). "The Public Sphere." *New Government Critique* 3: 49-55.
- Halliday, Fred (1979). *Iran: Dictatorship and Development*, 2nd ed. New York: Penguin Books.
- Hamilton, Edward (1989). *America's Global Interests: A New Agenda*. New York: W.W. Norton.
- Hancock, Graham (1989). *Lords of Poverty*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Harvey, R. (1995). *The Return of the Strong: The Drift to Global Disorder*. London: Macmillan.
- Heady, Ferrel (1996). *Public Administration: A Comparative Perspective*, 5th ed. New York: Marcel Dekker.
- _____ (1998). "Comparative and International Public Administration: Building Intellectual Bridges," *Public Administration Review* 58(1):32-39.
- Heeger, Gerald (1974). *The Politics of Underdevelopment*. New York: St. Martin's Press.
- Heidenheimer, A. J., H. Hecl, and C. T. Adams (1983). *Comparative Public Policy: The Politics of Social Choice in Europe and America*, 2nd ed. New York: St. Martin's Press.
- Heilbroner, Robert (1991). *An Inquiry Into the Human Prospect*. New York: W.W. Norton.
- Helleiner, E. (1994). *States and the Re-Emergence of Global Finance: From Breton Woods to the 1990s*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Helmut, Richard (1975). "Land Reform and Agribusiness in Iran." *MERIP Reports* 43 (Dec.).
- Henderson, Keith (1994). "Rethinking the Comparative Experience: Indigenization versus Internationalization." In O.P. Dwivedi and Keith Henderson, eds., *Public Administration in World Perspective*. Ames, IA: Iowa State University Press.
- Henry, Nicholas (1995). *Public Administration and Public Affairs*, 8th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Hirst, P., and G. Thompson (1996). *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*. Cambridge: Polity.
- Hooglund, Mary (1970). *Lessons from India*. London: Oxford University Press.

- Huntington, Samuel (1968). *Political Order in Changing Society*. New Haven, CT: Yale University Press.
- _____ (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Hudson, Michael (1971). "The Political Economy of Foreign Aid." In Dennis Goulet and Michael Hudson, eds. *The Myth of Aid*. New York: IDOC North America.
- Jones, Charles (1983). *An Introduction to the Study of Public Policy*, 3rd. ed. Monterey, CA: Brooks/ Cole.
- Jreisat, Jamil (1997). *Politics Without Process: Administering Development in the Arab World*. Boulder, CO: Lynne Reinner.
- Khator, Renu (1994). "Managing the Environment in an Interdependent World." In Jean-Claude Garcia-Zamor and Renu Khator, eds., *Public Administration in the Global Village*. Westport, CT: Praeger, 83-98.
- Kitschell, Herbert (1992). Political Regime Change: Structure and Process-Driven Explanations? *American Political Science Review* 86(4):1028-1034.
- Knox, Paul (1997). "Globalization and Urban Economic Change." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 551 (May):17-27.
- Korbin, Stephen (1996). "Back to the Future: Neomedievalism and the Postmodern Digital World Economy." *Journal of Internatioanal Affairs* 51 (2) : 367-409.
- Korten, Alicia (1993). "Cultivating Disaster: Structural Adjustment and Costa Rican Agriculture." *Multinational Monitor*, July/August: 20-23.
- Korten, David (1995). *When Corporations Rule the World*. West Hartford, CT: Kumarian Press.
- Krasner, Stephen (1993). "Economic Interdependence and Independent Statehood." In R. H. Jackson and A. James, eds., *States in A Changing World: A Contemporary Analysis*. Oxford: Clarendon.
- Kregel, Jan (1998). "The Strong Arm of the IMF." *Report of the Jerome Levy Economic Institute of Bard College* 8(1): 7-8.
- Laurent, A. (1986). A Cross Cultural Puzzle of International Human Resource Management. *Human Resource Management* 25(1): 91-102.
- LeFeber, W. (1984). *Inevitable Revolutions: The United States in Central America*. New York: W.W. Norcon.

- Lowenthal, Abraham, ed. (1991). *Exporting Democracy: The United States and Latin America*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Levine, Charles (1978). "Organizational Decline and Cutback Management." *Public Administration Review* 38 (4): 316-325.
- _____ (1980). *Managing Fiscal Stress: The Crisis in the Public Sector*. Chatham, NJ: Chatham House.
- Lindblom, Charles (1977). *Politics and Markets: The World's Political-Economy Systems*. New York: Basic Books.
- _____ (1990). *Inquiry and Change*. New Haven: Yale University Press.
- Lipset, Seymour (1987). "The Confidence Gap During the Reagan Years, 1981-1987." *Political Science Quarterly* (Spring): 1-23.
- Lipsky, Michael (1984). "Bureaucratic Disentitlement in Social Welfare Programs." *Social Science Review* 58(1): 3-27.
- Lowi, Theodore (1996). *The End of the Republican Era*. Norman, OK: University of Oklahoma Press.
- Macpherson, C.B. (1987). *The Rise and Fall of Economic Justice*. New York: Oxford University Press.
- Magdoff, Harry (1969). *The Age of Imperialism*. New York: Monthly Review.
- Mandel, Ernest (1983). "Nations-States and Imperialism." In David Held et al., eds., *States and Societies*. New York: New York University Press, 526-539.
- Mander, Jerry, and Edward Goldsmith, eds. (1996). *The Case Against the Global Economy and For a Return Toward Local*. San Francisco, CA: Sierra Club Books.
- Mann, Michael (1980). *States, War and Capitalism*. Oxford, UK: Blackwell.
- McCoy, Al (1971). "Land Reform as Counterrevolution." *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 3 (1): 14-49.
- Mele, Christopher (1996). "Globalization, Culture, and Neighborhood Change: Reinventing the Lower East Side of New York." *Urban Affairs Review* 32(1): 3-22.
- Milman, C. And S. Lundstedt (1994). "Privatizing State-Owned Enterprises in Latin America: A Research Agenda." *International Journal of Public Administration* 17(9): 1663-1677.
- Milward, Brinton (1994). "Nonprofit contracting and the Hollow State: A Book Review." *Public Administration Review* 54 (1): 73-76.

- Modelski, George, ed. (1979). *Transnational Corporations and World Order*. San Francisco, CA: W.H. Freeman and Company.
- Mueller, Dennis (1989). *Public Choice II* Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Murphy, Richard (1988). *Protecting US Interests in the (Persian) Gulf*. Washington, DC: National Council on U.S.-Arab Relations.
- Naisbitt, John (1994). *The Global Paradox: The Bigger the World Economy the More Powerful Its Smallest Players*. London: Brealey.
- O'Connor, James (1973). *The Fiscal Crisis of the State*. New York: Harper & Row.
- Offe, C. (1985). *Disorganized Capitalism*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Ohmae, Kenichi (1990). *The Borderless World*. London: Harper-Collins.
- _____ (1995). *The End of the Nation-State: The Rise of Regional Economies*. London: Harper-Collins.
- Parenti, Michael (1995). *Democracy for the Few*. New York: St. Martin's Press.
- Pascale, R. (1984). "The Paradox of 'Corporate Culture': Reconciling Ourselves to Socialization." *California Management Review* 27(2): 26-41.
- Peters, Guy (1991). "Government Reform and Reorganization in an Era of Retrenchment and Conviction Politics." In Ali Farazmand, ed. *Handbook of Comparative and Development*. New York: Marcel Dekker, 381-403.
- _____ (1997). "Bureaucrats and Political Appointees in European Democracies: Who's Who and Does It Make Any Difference?" In Ali Farazmand, ed., *Modern Systems of Government Exploring the Role of Bureaucrats and Politicians*. Thousand Oaks, CA: Sage, 232-254.
- Picciotto, S. (1991). "The Internationalization of the State." *Capital & Class* 43 (Spring): 43-63.
- Rathgeb, Steven, and Michael Lipsky (1993). *Non-Profits for Hire: The Welfare State in the Age of Contracting*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Rehren, Alfredo (2000). "Management of Corruption in Chile." In Ali Farazmand, ed., *Handbook of Crisis and Emergency Management*. New York: Marcel Dekker.
- Reich, R.B. (1991). *The Work of Nations: Preparing for 21st-Century Capitalism*. New York: Simon & Schuster.
- Rifkin, Jermy (1996). *The End of Work*. New York: G.P. Putnam's Sons.

- Riggs, Frederick (1994). "Global Forces and the Discipline of Public Administration." In Jean-Claude Garcia-Zamor and Renu Khator, eds., *Public Administration in the Global Village*. Westport, CT: Praeger, 17-44.
- _____ (1998). "Public Administration in America: Why Our Uniqueness is Exceptional and Important." *Public Administration Review* 58(1): 22-31.
- Rockman, Bert (1997). "Honey: I Shrunk the State." In Ali Farazmand, ed., *Modern Systems of Government: Exploring the Role of Bureaucrats and Politicians*. Thousand Oaks, CA: Sage, 275-294.
- Rosenbloom, David (1993). *Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector*, 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Rothkopf, David (1998). "Cyberpolitik: The Changing Nature of Power in the Information Age." *Journal of International Affairs* 51 (2): 325-359.
- Said, Edward (1993). *Culture and Imperialism*. New York: Alfred A. Knopf.
- Savitch, H.V. (1998). "Global Challenge and Institutional Capacity: Or How We Can Refit Local Administration for the Next Century." *Administration & Society* 30 (3): 248-273.
- Schein, Edgar (1985). *Organizational Culture and Leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Schneider, Susan (1992/1993). "National vs. Corporate Culture: Implications for Human Resources Management." In Vladimir Pucik, Noel Tichy and Carole Barnett, eds., *Globalizing Management*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 159-173.
- Scholte, J. A. (1997). "Global Capitalism and the State." *International Affairs* 73 (3): 427-452.
- Schultz, Barry, and Slater, Robert, eds. (1990). *Revolution and Political Change in the Third World*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Sedghi, Hamideh (1992). "The Persian Gulf War: The New International Order or Disorder?" *New Political Science* 21/22: 41-60.
- Singer, Max, and Wildavsky, Aaron (1993). *The Real World Order*. Chatham, NJ: Chatham House.
- Sklair, L. (1995). *Sociology of the Global System*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Skocpol, Theda (1985). "Bringing the State Back In: Strategies of Analysis in Current Research." In Peter B. Evans, Dietrich Rueschemeyer and Theda Skocpol, eds. *Bringing the State Back In*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

- Stever, James (1988). *The End of Public Administration*. New York: Transnational Publications.
- Strange, Susan (1996). *The Retreat of the State: Diffusion of Power in the World Economy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Sweezy, Paul (1997). "More (or less) on Globalization." *Monthly Review* 49 (4):1-2.
- Thayer, Fred. (1984). *Rebuilding America: The Case for Economic Regulation*. NY: Praeger.
- Triandis, Harry (1995). *Individualism and Collectivism*. Boulder, CO: Westview Press.
- Trudeau, Eric (1992). "The World Order Checklist." *New York Times*.19 February, 2.
- UNCTAD (1996a). *Globalization and Liberalization: Development in the Face of Two Powerful Currents. Report of the Secretary-General of UNCTAD to the Ninth Session of the Conference*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.
- _____ (1996b). *Transnational Corporations and World Development*. London: International Thomson Business Press.
- Useem, Michael (1984). *The Inner Circle*. New York: Oxford University Press.
- Vernon, R (1971). *Sovereignty at Bay*. New York: Basic Books.
- Waldo, Dwight (1989/1990). *The Enterprise of Public Administration*. Navota, CA: Chandler & Sharp Publisher.
- Weber, Max (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. In A.M. Henderson and Talcott Parsons, eds. and trans. New York: Oxford University Press.
- Welch, Eric, and Wilson Wong (1998). "Public Administration in a Global Context: Bridging the Gaps of Theory and Practice Between Western and Non-Western Nations." *Public Administration Review* 58 (1): 40-49.
- Wilson, David (1994). "Bureaucracy in International Organizations: Building Capacity and Credibility in a Newly Interdependent World." In Ali Farazmand, ed. *Handbook of Bureaucracy*. New York: Marcel Dekker, 305-318.
- _____ (1997). "Preface" [on globalization]. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 551 (May): 8-16.
- Wolch, Jennifer (1990). *The Shadow State: Government and the Voluntary Sector in Transition*. New York: The Foundation Center.
- Zysman, J. "The Myth of a 'Global' Economy: Enduring National Foundations and Emerging Regional Realities." *New Political Economy* 1 (July):157-84.